

ДЪРЖАВНО ОБРАЗОВАТЕЛНО ИЗИСКВАНЕ ЗА ВЪЗПИТАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ ПО БЕЗОПАСНОСТ НА ДВИЖЕНИЕТО ПО ПЪТИЩАТА

1. Място и роля на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата (БДП) в системата на общообразователната подготовка

Възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е вид социално учене, при което водеща е ролята на практическите умения, на нравствените аспекти, формиращи се главно чрез подражаване, личен опит, целенасочено обучение, упражнения и тренировки и не може да се приравни към нито един от изучаваните учебни предмети в отделните групи на детска градина и в класовете на българското училище. Това възпитание и обучение трябва да се разглежда като неделима част от цялостното образование и възпитание на личността и да се извършва непрекъснато в учебни и извънкласни форми.

Възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е концентрично като целите, учебното съдържание, формите и методите му са в зависимост от психофизиологическите особености на децата и учениците.

В основата на определяне на целите на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е залегал статуса на детето и ученика, като последователно през годините той е:

- пешеходец с придружител;
- пешеходец, движещ се сам в съответното населено място и отиващ сам на училище;
- пътник в личното превозно средство на родителите;
- пътник в обществения транспорт;
- велосипедист в квартала;
- велосипедист в населеното място;
- обучаван за водач на моторно превозно средство.

Социалният и перманентен характер на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата изисква организирането и провеждането му от ранна възраст на детето и е съпътстващо през цялото му развитие в системата на средното образование.

Образователната дейност по Безопасност на движението по пътищата е предназначена да изгради основите на техническата грамотност и компетентност на учениците като съществен елемент на тяхната обща култура.

Възпитателната дейност чрез изучаването на правилата по Безопасност на движението по пътищата представлява своеобразни стъпала за преминаване от процеса на възприемане, формиране, затвърдяване и надграждане на знания и умения към развиване и усъвършенстване на защитните механизми на децата и учениците като участници в съвременното пътно движение.

Дългосрочната роля на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата е създаването на определен начин на мислене и изграждане на култура на бита и поведение на отделната личност, които осигуряват не само личната безопасност, но и сигурността на останалите участници в движението – опазване живота и здравето на гражданите.

2. Специфични цели на възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата, връзка и зависимост между знания и умения

Учебното съдържание е структурирано в глобални теми за всяка възрастова група на детската градина и за всеки клас на училището.

Чрез възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата в детската градина, децата формират общи представи за уличното движение и елементите на пътната среда, начални знания и умения за безопасно поведение и защита чрез запознаване с природата и обществото и навлизане в многообразния свят на техниката през призмата на опознаването на всекидневни дейности и средства, които присъстват в реалния живот на детето.

Чрез възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата в I-IV клас, учениците формират знания и умения за:

защита при самостоятелното преминаване (изминаване) на пътя от дома до училището и обратно като пешеходци или с обществен транспорт, като се акцентува на опасностите, които крие пътно-транспортната обстановка;

планиране на безопасното придвижване по маршрути.

Чрез възпитанието и обучението по Безопасност на движението по пътищата в V-VIII клас, учениците формират знания и умения за:

- защита при самостоятелното управление на велосипед по маршрути, като се съобразяват с изискванията за място, скорост, дистанция и интензивност на движението;
- етично поведение като участници в движението;
- вземане на решения при движение в условия на намалена и ограничена видимост;
- безопасно поведение по пътищата извън населените места;
- предвиждане на реакциите на водачите на ППС и последствията от тях;
- обясняване и анализиране на характерни нарушения;
- прогнозиране развитието на пътно-транспортна ситуация, на поведението на участниците в нея и на своето собствено поведение;
- отговорност и самоконтрол на поведението си на пътя.

Чрез учебния предмет Безопасност на движението по пътищата в IX-XII клас, учениците формират знания и умения за:

- разкриване и анализиране на причинно-следствени връзки между основните фактори за осигуряване на безопасността – “Човек – пътно превозно средство – път”, както и различни ситуации от гледна точка на нормативни документи;
- оценяване на поведението (своето и на другите участниците) при движението по пътищата, неговите последствия от гледна точка на безопасността и наказателната отговорност;
- самостоятелното управление на превозни средства от категории М, А1, А, В1, В.

**Степен на образование: Основна
Етап: Начален**

Ядра на учебно съдържание	Знания, умения, отношение (в края на IV клас)
	В резултат от възпитанието и обучението си по Безопасност на движението по пътищата ученикът:
<p>Пътната среда, в която се движа и моят безопасен маршрут</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разпознава отделните елементи на пътя: тротоар, бордюр, платно и опасните им зони. • Дефинира видовете пешеходни пътеки, разграничава и описва местата за безопасно пресичане. • Разпознава, именува и обяснява сигналите на светофара. • Може да определя самостоятелно опасните места по своя маршрут и обяснява защо те са опасни. • Именува другите участници в движението и обяснява кой, къде и защо трябва да се движи. • Формира умения за зрителна и слухова комуникация с другите участници в движението, за избор на безопасно място за пресичане, за самостоятелно и безопасно преминаване по пешеходна пътека през кръстовища. • Разграничава различните скорости на движение на пътните превозни средства и определя безопасна дистанция и скорост спрямо идващ автомобил преди да започне да пресича. • Описва със свои думи и може да изработва в графична форма безопасен маршрут като пешеходец до училище и обратно. • Описва и прилага самостоятелно основни типове ориентировъчни реакции за безопасно поведение като участник в движението по пътищата. • Планира свой безопасен маршрут като пешеходец и умее да се движи безопасно сам по него.
<p>Безопасно пътуване с обществен транспорт</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разпознава и именува видовете превозни средства за обществен транспорт. • Разпознава и именува видове спирки на обществения транспорт, остров за безопасност и пътните знаци за тях. • Обяснява опасните места в зоната на спирките и опасностите при чакане, приближаване на обществен транспорт, качване и слизане. • Разграничава и описва опасните места вътре в обществените превозни средства и в лекия автомобил и начините за предпазване от опасностите. • Планира и използва най-безопасния вид превозно средство за обществен транспорт по маршрута си от дома до училище и обратно. • Умее да се качва безопасно в обществено превозно средство, разпознава и заема безопасно място и се подготвя своевременно за слизане. • Изброява и спазва етични норми за поведение като пътник. • Разбира и коментира етичните взаимоотношения между пътниците по време на пътуване. • Изброява, обяснява и прилага алгоритми за безопасно поведение в зоната на спирки и при пресичане пред/зад спряло превозно средство.

<p>Опасни пътни ситуации и правила за безопасно движение</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Обяснява със свои думи понятията опасна и безопасна скорост, дистанция и интензивност на движението и влиянието им върху безопасността на пешеходците. • Разпознава опасните пътни ситуации при движението си от дома до училището и обратно, обяснява причините за настъпването им и отбелязва върху маршрута си опасните места. • Разпознава и спазва пътните знаци за опасност в движението по маршрута от дома до училището и обратно. • Разпознава и изброява безопасните места при движението си от дома до училището и обратно, обяснява значението и спазва пътните знаци за тях - пешеходен подлез, надлез и пешеходни пътеки. • Описва и анализира самостоятелно пътни ситуации с опасност за пешеходци, велосипедисти и пътници в превозни средства. • Сравнява поведението и определя степен на виновност на участниците в опасна пътна ситуация. • Планира и организира свой безопасен маршрут за движение като пешеходец, велосипедист или пътник в обществен транспорт без опасни пътни ситуации. • Изброява и прилага алгоритми за безопасно поведение на пътя.
<p>Регулиране на движението с регулировчик, пътни светофари и пътни знаци</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разбира и обяснява значението на знаците и сигналите на регулировчика за безопасността на движението на различните участници и последиците от неспазването им. • Изброява видовете светофари и определя предназначението им. • Разпознава светлинните сигнали и обяснява значението им за регулиране на движението на различните участници и последиците от неспазването им. • Знае основното понятие пътен знак и изброява и класифицира според предназначението им пътните знаци за регулиране на движението на различните кръстовища. • Разпознава пътните знаци по име, форма и цвят и обяснява значението им за регулиране на движението на различните участници и последиците от неспазването им. • Изпълнява бързо и точно знаците и сигналите на регулировчика, сигналите на светофара и спазва пътните знаци за регулиране на движението на различните видове кръстовища, които се отнасят за него като пешеходец, велосипедист и пътник в обществено превозно средство. • Разграничава опасностите при преминаване през кръстовище, регулирано с регулировчик, светофар и пътни знаци. • Умее да планира и изпълнява самостоятелно алгоритъм за безопасно поведение при преминаване през кръстовище, регулирано с регулировчик, светофар и пътни знаци.